

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α

ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ

Η συχνή επικοινωνία μεταξύ γλωσσικών κοινοτήτων είναι, όπως έχει διαπιστωθεί, κύρια αιτία “μεταβολών” γλωσσικών συστημάτων. Με τον όρο “μεταβολή” εννοούμε, στην προκειμένη περίπτωση, τις δάνειες λέξεις του ενός συστήματος στο άλλο, από τη στιγμή που μια γλώσσα Α (“γλώσσα-δέκτης”) χρησιμοποιεί λέξη μιας γλώσσας Β (“γλώσσα-πομπός”), την οποία η Α δεν περιείχε. Η δάνεια λέξη, περνάει από τη γλώσσα Β στη γλώσσα Α, λόγω πολιτικών, οικονομικών, τεχνικών πολιτιστικών ανταλλαγών και άλλων γεγονότων, σημαντικών ή μη, κι ακόμη μέσω μεταφραστών¹. Πρόκειται για ένα φαινόμενο καθαρά κοινωνιογλωσσικό. Ο *L. Guilbert* (1975, σ. 46) υποστηρίζει ότι το δάνειο είναι “φαινόμενο γλωσσικό, η μελέτη του οποίου είναι αλληλένδετη με την ιστορία διαμόρφωσης μιας γλώσσας”². Επειδή όμως σπάνια ένας λαός μπόρεσε να αναπτύξει πολιτισμό αποκλειστικά δικό του, οι γλωσσικές αλληλεπιδράσεις είναι αναπόφευκτες. Στην ιστορία των γλωσσών δεν υπάρχει καμία “καθαρή” γλώσσα χωρίς ξένες επιδράσεις, και όπως ο *Εμίλ Μπενβενίστ* (1966, σ. 241) γράφει: “ το λεξιλόγιο όλων των γλωσσών, τόσο των αρχαίων όσο και των σύγχρονων γλωσσών, είναι γεμάτο δάνεια, που αλληλοδιασταυρώνονται προς όλες τις κατευθύνσεις”³.

Με τον όρο λοιπόν “δανεισμός” εννοούμε τη γλωσσική αλλαγή που οφείλεται στην επίδραση ενός άλλου γλωσσικού συστήματος. Αυτό συμβαίνει, διότι, όταν η γλώσσα έχει μια λέξη και δεν παρέχει την ακριβή σημασία της, τότε οι ομιλητές ή τη δημιουργούν με τα μέσα που τους προσφέρει η ίδια η γλώσσα τους

ή τη δανειζονται από άλλη γλώσσα που τη διαθέτει. Για άλλες σπανιότερες περιπτώσεις δανεισμού παραπέμπουμε στους *U. Weinreich* (1974, σ. 56-57), *M. Σεράτο* (1974, σ. 2-3), και *X. Χαράλαμπάκη* (1990, σ. 83-84)⁴. Ο δανεισμός αποτελεί συνεπώς ένα από τα μέσα στα οποία καταφεύγουν οι γλώσσες για να ανανεωθούν. Είναι με άλλα λόγια “μία κάλυψη στην έλλειψη της γλώσσας σε κάποια χρονική στιγμή” (*A. Αναστασιάδη-Συμεωνίδη*, 1991, σ. 6)⁵.

Η μελέτη αυτή όμως δε φιλοδοξεί να ασχοληθεί με το φαινόμενο του δανεισμού στο σύνολό του, αλλά με μία μορφή δανεισμού, δηλαδή τις “ξένες λέξεις” που αποτελούν και τον τίτλο της συγκεκριμένης εργασίας. Όσον αφορά τον όρο *ξένες λέξεις*, που τον συναντούμε συχνά στην βιβλιογραφία, αρκετοί ορισμοί προσπάθησαν να τον ερμηνεύσουν. Επειδή όμως ο ορισμός του όρου “ξένες λέξεις” είναι υπερβολικά ευρύς και έχει ασαφές περιεχόμενο (για το λόγο αυτό το βάζουμε σε εισαγωγικά) σκόπιμο είναι στη συνέχεια να διευκρινίσουμε από την αρχή ποιες είναι “ξένες λέξεις”.

1. Ξένες λέξεις

Η επιστημονική συζήτηση γύρω από τη διάκριση ανάμεσα σε ξένες λέξεις και δάνειες συνεχίζεται εδώ και ογδόντα χρόνια, χωρίς οι ερευνητές να έχουν καταλήξει σε μια γενικά αποδεκτή λύση.

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα η διαπίστωση του *Saussure* ότι οι κατηγορίες “ξένη” και “δάνεια” λέξη δεν παίζουν αποφασιστικό ρόλο στο συγχρονικό επίπεδο ανάλυσης της γλώσσας. Ο ίδιος ο συγγραφέας λέει: “Η δάνεια λέξη δεν υπολογίζεται ως δάνεια από τη στιγμή που τη μελετούμε μέσα στο σύστημα· δεν υπάρχει παρά μέσα από τη σχέση της και την αντίθεσή της με τις άλλες με τις οποίες συνδυάζεται, όπως ακριβώς οποιοδήποτε ιθαγενές σημείο”. (*F. de Saussure*, 1916, σ.42).

Στη νεοελληνική βιβλιογραφία σχετικά με τους ξενισμούς αναφέρεται συχνά ότι οι δάνειες λέξεις (π.χ. *καφές, σαμπάνια, σπίτι*) “δεν κρίνονται απόβλητες”, σε αντιδιαστολή προς τις ξένες (“οθνείες” στο *Χατζιδάκη*) (π.χ. *μίξερ, μπουτίκ, φάστ φοντ*)⁶. “Ο διαχωρισμός αυτός έχει πρακτική αξία μόνο για τους καθαρολόγους, οι οποίοι στηριζόμενοι σ’ αυτόν δέχονται ή απορρίπτουν κατά βούληση λεξιλογικά στοιχεία. Η μέθοδος αυτή θεωρείται αντιεπιστημονική, επειδή γίνεται σύγχυση ανάμεσα στη συγχρονία και τη διαχρονία. Άλλωστε πολλές από τις λεγόμενες δάνειες λέξεις υπήρξαν σε κάποια περίοδο της ιστορίας της γλώσσας ξένες και μόνο με την πάροδο των ετών προσαρμόστηκαν στο φωνολογικό και μορφολογικό σύστημα της συγκεκριμένης γλώσσας” (*X. Χαράλαμπάκης*, 1990, σ. 439-459).

Η ξεπερασμένη αυτή κατηγοριοποίηση, η οποία μένει στο επιφανειακό επί-

πεδο των λεξιλογικών τύπων και αγνοεί τη σημασία των λέξεων στο εκάστοτε γλωσσικό περιβάλλον, πρέπει να αντικατασταθεί από άλλες πολύ πιο βασικές, όπως είναι για παράδειγμα οι σημασιολογικές, οι υφολογικές και κυρίως οι κοινωνιογλωσσολογικές κατηγοριοποιήσεις. Μελετώντας κανείς συγχρονικά μια γλώσσα είναι σημαντικό να διαπιστώσει από ποιον χρησιμοποιείται η ξένη λέξη, με ποιον συνομιλητή, σε ποιο γλωσσικό περιβάλλον, με ποια υφολογική χροιά και κυρίως με ποια σημασία σε σύγκριση με τις σημασίες άλλων λέξεων του σημασιολογικού πεδίου στο οποίο εντάσσεται η ξένη λέξη.

Μια λέξη μπορεί να είναι γνωστή σε κάποιον ομιλητή και να ανήκει στο ενεργητικό του λεξιλόγιο, σε έναν άλλον ενδέχεται να ανήκει μόνο στο παθητικό λεξιλόγιο. Η διαφοροποίηση αυτή βρίσκεται σε συνάρτηση, ανάμεσα στα άλλα, με την ηλικία, την κοινωνική θέση, το επάγγελμα, τη μόρφωση του ατόμου και το περιβάλλον στο οποίο ζει (Χ. Χαραλαμπάκης, ό.π.). Παρόμοιες ερμηνείες για τις ξένες λέξεις δίνουν σχεδόν όλες οι επιστημονικές έρευνες του 20ου αιώνα, οι οποίες αναφέρονται στο γλωσσικό ζήτημα.

Ο *Μανόλης Τριανταφυλλίδης* το 1905 στο κλασικό έργο του *Ξενηλασία ή Ισοτέλεια*: λέει: “Θα διαπιστώσουμε ότι “μέγα πλήθος” ξένων λέξεων παραβιάζε εκάστοτε τα σύνορα της γλώσσας μας”. Ο ίδιος ο συγγραφέας παραθέτει τον ορισμό ενός Σουηδού γλωσσολόγου, του *Noreen*, για τις λέξεις αυτές ως εξής: “Λέξεις ξέναι είναι όσαι εισήχθησαν εις χρήσιν ληφθείσαι ουχί εξ αυτής της εγχωρίου γλώσσης αλλά έξωθεν, αδιάφορον αν εκ ζώσης γλώσσης ή μη, αν εκ συγγενούς ή μη, αν εκ της αρχαιότερας φάσεως της γλώσσης ή εκ των διαλέκτων”. (*Μ. Τριανταφυλλίδης*, 1905, σ. 12). Ακόμη ο ίδιος ο συγγραφέας προσθέτει: “Οι λέξεις με ξένη ετυμολογία που χρησιμοποιούνται συνεχώς στην καθημερινή ομιλία και είναι σαφέστατες ως προς το νόημά τους για τους ομιλητές αποτελούν επομένως μέρος του λεξιλογικού θησαυρού της ελληνικής γλώσσας, είναι λέξεις ελληνικές. Ασαφείς αντίθετα, άρα ξένες στον ζωντανό λόγο είναι “οι αρχαίες ελληνικές λέξεις”. Και καταλήγει: “ξένες είναι όλες οι λέξεις που εισάγονται μαζί με την έννοιά τους, ανεξάρτητα από την ετυμολογία τους, άρα ξένης προέλευσης δεν είναι μόνο οι λέξεις *ρεφενές*, *ρεκλάμα*, *χουζούρι* αλλά και οι λέξεις *αυθεντία*, *εγωισμός*, *τηλεβόλο*. Δηλαδή, η προέλευση ενός σημαίνοντος καθορίζεται από τη γλώσσα στην οποία πρωτοδημιουργήθηκε μαζί με το σημαίνονό του⁷. “Η λέξη *μικρόβιο*”, γράφει ο *Εμίλ Μπενβενίστ*, (1966, σ.163) “είναι λέξη γαλλική, γιατί στη γαλλική γλώσσα ανακαλύφθηκε το σημαίνόμενο και πλάστηκε η λέξη και από τη γαλλική μπήκε σε όλες τις ευρωπαϊκές γλώσσες”⁸.

Επίσης ο *Ψυχάρης* στο έργο του *το Ταξίδι μου* (1886, σ.231) γράφει: “Ξένες λέξεις είναι όσες θαρρούνε ξένες οι δάσκαλοι. Άμα δεν ξέρουν οι δάσκαλοι, ξένες λέξεις δεν υπάρχουν”⁹. Ο ίδιος ο συγγραφέας στο *Ρόδα και Μήλα* (1902)

αναφερόμενος στο γλωσσικό αίσθημα του λαού λέει: “Η αλήθεια είναι που ο λαός δεν ξέρει ξένες λέξεις· όσες λέξεις λέει τις έχει σα δικές του. Ένας λόγιος ή ένας γραμματολόγος να σκαλίξη στα βιβλία και να μας λήη για μια λέξη πως είναι ξένη, δεν έχει να κάμη”¹⁰.

Τέλος ο *Μ. Τριανταφυλλίδης* (1963, σ. 96) διευκρινίζει ότι ξένες είναι μόνο οι λέξεις εκείνες που δεν είναι σαφείς για τους ομιλητές, που είναι “αδιαφανείς” ως προς το νόμά τους, και προσθέτει ότι, αν οι λέξεις με ξένη ετυμολογία θεωρούνταν ξένες, τότε “το γλωσσικόν αίσθημα”, το ένστικτο της γλώσσας, θα οδηγούσε αυτομάτως και ασυνειδήτως στην αλλαγή τους¹¹.

Το 1984 ο *Ε. Κριαράς* στο έργο του *Η σημερινή μας γλώσσα* υποστηρίζει ότι, όταν κάνουμε σήμερα λόγο για τις ξένες λέξεις, καθόλου δεν εννοούμε ξένες εκείνες τις λέξεις που από αιώνες έχουν μπει στη γλώσσα μας και οι οποίες έχουν προσαρμοστεί και εγκλιματιστεί σ’ αυτήν σε τέτοιο βαθμό που να μην αισθανόμαστε ότι πρόκειται για λέξεις ξένης προέλευσης. Δηλαδή, λέξεις, όπως *σπίτι, κουζίνα, καπέλο, ντουλάπι, κλπ.*, ήρθαν στη γλώσσα μας και παρέμειναν οριστικά, αφού μάλιστα προσαρμόστηκαν στο κλιτικό μας σύστημα. Άλλες όμως, μολονότι προσαρμόστηκαν, αντικαταστάθηκαν για ποικίλους λόγους, όπως οι λέξεις *αντί, γαζέτα, “μικροκέρμα”* (< βενετ. *gazeta*), *σουμάρω, παρλαμέντο, κλπ.* Υπάρχουν άλλες πάλι που, μολονότι δεν προσαρμόστηκαν στο κλιτικό σύστημα της νέας μας γλώσσας, παρέμειναν, όπως *τραμ, καλοριφέρ, ατελιέ, κόρτε κλπ.*¹².

Την ίδια περίπου εποχή ο *Δ. Τομπαΐδης* (1985) στο έργο του *Γλωσσογραφία-Μελέτες και Άρθρα για τη Γλώσσα*, και συγκεκριμένα στο άρθρο του με τίτλο “Η εισβολή των ξένων λέξεων και ο γλωσσικός αφελληνισμός”, διευκρίνισε ότι οι ξένες λέξεις που μπήκαν στη γλώσσα μας και αφομοιώθηκαν, δηλαδή πήραν κατάληξη ελληνική, κλίνονται όπως οι άλλες ελληνικές λέξεις, έδωσαν παράγωγα και σχημάτισαν σύνθετα. Αυτές οι λέξεις έπαψαν να συμπεριφέρονται σαν ξένες στη γλώσσα μας, συμπεριφέρονται σαν ελληνικές, και ένας νεοέλληνας, που δεν έχει ιδιαίτερες γλωσσολογικές γνώσεις, δεν μπορεί να τις ξεχωρίσει από τις γνήσιες ελληνικές λέξεις. Είναι οι λέξεις που οι γλωσσολόγοι ονομάζουν δάνειες, όχι ξένες. Ξένες λέξεις είναι αυτές που έρχονται από άλλες γλώσσες αυτούσιες στη γλώσσα μας, δεν κλίνονται, δεν παίρνουν κατάληξη ελληνική, δε σχηματίζουν παράγωγα και δε δίνουν σύνθετα, π.χ. *φεριμπότ και όχι φεριμποτάρω*. Επίσης αναφέρει για τις ξένες λέξεις που έμειναν αναφομοιώτες ότι αυτές “εκφράζουν χονδρικώς μόνον και αδρομερώς τις έννοιες”, γιατί οι ξένες λέξεις είναι σχετικά σπάνιες και εισάγονται μόνο όσες σημαίνουν βασικές έννοιες, όχι οι συνώνυμες τους, π.χ. *φέρυ μποτ* αλλά *καμιά λέξη*, που δε διαδόθηκε γενικά για παρεμφερή πλεούμενα¹³.

Η παρατήρηση ότι οι λέξεις που μπήκαν από παλιά στη γλώσσα μας έχουν

αφομοιωθεί, ενώ εκείνες που μπαίνουν τα τελευταία χρόνια μένουν αναφομοιώ-
τες, μας δείχνει βέβαια ότι και αυτές ύστερα από κάποια τριβή, από κάποια χρό-
νια, δεν είναι γνωστό πόσα, θα αφομοιωθούν. Όμως υπάρχει εδώ μια ενδια-
φέρουσα παρατήρηση: “ότι η λαϊκή δημοτική αφομοιώνει πιο γρήγορα τις ξένες
λέξεις απ’ ότι η αστική δημοτική”. π.χ. λέει ο ηλεκτροτεχνίτης: *το δυναμό – του
δυναμό – τα δυναμά*, ενώ οι γραμματιζούμενοι θα πούν: *του δυναμό – τα δυνα-
μό*. Έτσι θα πουν και ο *σομιές – οι σομιέδες, ο κολιές – οι κολιέδες, – το μπε-
τό – τα μπετά (Δ. Τομπαΐδης)*¹⁴.

Τέλος, ο δημοσιογράφος *Θ. Καρζής* (1995), ευαίσθητος σε γλωσσικά θέματα,
προσπαθεί να δείξει στο έργο του *Τα σωστά Ελληνικά* πώς “πολιτογραφείται”
μια ξένη λέξη. Γράφει σχετικά: “Για να νομιμοποιηθεί γλωσσικά μια ξένη λέξη
πρέπει να προσαρμοστεί στο εθνικό τυπικό. Στη γλώσσα μας, π.χ., αν η ιταλική
λέξη *cucina* προσαρμοστεί – όπως προσαρμόστηκε – σε κουζίνα, κι αν η γαλλι-
κή *chambre à air* προσαρμοστεί – όπως προσαρμόστηκε – σε σαμπρέλα, η γλωσ-
σική νομιμότητα της παρουσίας τους στην ελληνική ομιλία και γραφή είναι
αδιαμφισβήτητη. Αν όμως η λέξη χρησιμοποιηθεί απροσάρμοστη, όπως λέγεται
ή υποτίθεται ότι λέγεται, στη χώρα της καταγωγής της, (π.χ. *λίβινγκ-ρουμ, ρεπο-
ρτάζ, τζετ-σετ, φιλμ κλπ.*), τότε η είσοδος της πρέπει να θεωρείται γλωσσικά πα-
ράνομη και λαθραία, αφού και ποικίλες περιπλοκές δημιουργεί κατά τη χρήση
της, αλλά και το γλωσσικό αίσθημα, εκτός αν αυτό αμβλυνθεί από τη συνήθεια,
την αποκρούει. Οι ξένες αυτές λέξεις που η τριβή καθιέρωσε στη γλώσσα μας
απροσάρμοστες, είτε λήγουν σε φωνήεν, είτε σε σύμφωνο, είναι άκλιτες. Έτσι,
θα πούμε και θα γράψουμε: *Τα βίντεο* (και γενική ενικού του *βίντεο*), *οι κο-
μπιούτερ, ταξί* (και γεν. εν. του *ταξί*), *τα φιλμ*”¹⁵.

Τέλος, από όσα προέκυψαν παραπάνω, θεωρούμε ότι ξένες ως προς την
προέλευσή τους είναι πάρα πολλές λέξεις αλλά οι περισσότερες δε φαίνονται
ξένες, και αυτές είναι που οι γλωσσολόγοι ονομάζουν δάνειες, π.χ. κουζίνα, σπί-
τι, πόρτα κλπ. Εκείνες που φαίνονται ξένες είναι οι λίγες που ήρθαν αυτούσιες
στη γλώσσα μας, δεν προσαρμόστηκαν στο κλιτικό μας σύστημα και δε σχημάτι-
σαν παράγωγα και σύνθετα, π.χ. *ραντεβού, ρεπορτάζ, φιλμ κλπ.*

Επειδή όμως το φαινόμενο των δανείων, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω,
είναι φαινόμενο καθαρά κοινωνιογλωσσικό, κατά τη γνώμη μας, διαχωρίζουμε
αυτές τις μη προσαρμοσμένες ξένες λέξεις σε δύο κατηγορίες ανάλογα με το
γλωσσικό αίσθημα του λαού.

α) Σ’ αυτές που ο λαός αφομοιώνει και χρησιμοποιεί από συνήθεια, πολλές
φορές δίνοντας δικές του καταλήξεις και δημιουργώντας δικά του παράγωγα (σ’
αυτό πιστεύω ότι συμβάλλουν ως ένα βαθμό και τα Μ.Μ.Ε), π.χ. *το μπετό, τα
μπετά, το ταξί, τα ταξιά, οι ταξιτζήδες, το φιλμ, τα φιλμ(ς), το μπαράκι κλπ.*

β) Σ' αυτές που ο λαός τις χρησιμοποιεί ασυνείδητα, τις "αδιαφανείς" ως προς το νόημά τους κατά τον *Μ. Τριανταφυλλίδη* (πολλές φορές και λανθασμένα), χωρίς να γνωρίζει την ακριβή σημασία τους. Αυτές είναι οι πρόσφατα εισαγόμενες ξένες λέξεις στο λεξιλόγιό μας, οι οποίες δεν πρόλαβαν να αφομοιωθούν από το λαό και χρησιμοποιούνται κυρίως από τα προνομιούχα στρώματα, τις τάξεις των μορφωμένων και τους νέους οι οποίοι, ως επί το πλείστον, γνωρίζουν ξένες γλώσσες, π.χ. *γκλάμουρ, σπιντάτη, φλιπάρω, νταουνιάζω* κλπ. (η ερμηνεία τους δίνεται στους πίνακες ξένων λέξεων στο τέλος).

Στη συγκεκριμένη εργασία θα μας απασχολήσουν οι ξένες λέξεις και των δύο κατηγοριών, αφού λάβουμε υπόψη τα εξής:

α) Πολλοί γλωσσολόγοι δε θεωρούν τις λέξεις της πρώτης κατηγορίας ξένες ως προς την ορολογία τους, αλλά ενδεχομένως τις ονομάζουν λέξεις ξένης προέλευσης ή δάνειες. Γι' αυτό το λόγο και έχουμε τοποθετήσει τα εισαγωγικά στον όρο "ξένες λέξεις" στον τίτλο της συγκεκριμένης εργασίας.

β) Οι λέξεις της δεύτερης κατηγορίας, οι οποίες κατά τη γνώμη μας είναι ξένες, δηλαδή "αδιαφανείς" ως προς το νόημά τους, και ξένες για το λαό, είναι και οι περισσότερες που έχουν επισημανθεί στο νεανικό περιοδικό τύπο, όπως θα φανεί στη συνέχεια της μελέτης.

Η εικόνα που μας δίνει ο πίνακας 1 παρακάτω διευκρινίζει όλα όσα αναφέρθηκαν για τις δάνειες και ξένες λέξεις και τις κατηγορίες αυτών.

Πίνακας 1.

Κατηγορίες	
Διαχρονικές	Σύγχρονες
Α' Δάνειες Λέξεις	Β' Ξένες Λέξεις
ασανσέρ	γκλάμουρ
αλκοόλ	κουλ
γκάλοπ	κλάμπινγκ
καρτ-ποστάλ	μπιπ (μπιτάτη)
κόμπλεξ	φανς
ραντεβού	χάνγκόβερ
μετρ	φρικ (φρικάρω)
μπαρ	εξτρίμ (εξτριμάδες)
γκαράζ	σινγκλ (μουσικής)
τζιν	τρεντ (τρεντουράτος)

2. Λόγοι Δανεισμού

Τίθεται όμως το ερώτημα: ποιοι είναι οι λόγοι που οδήγησαν και οδηγούν μέχρι και σήμερα τους λαούς στο δανεισμό;

Ο *Γ. Χατζιδάκις* αναφερόμενος στους λόγους δανεισμού διακρίνει πέντε περιπτώσεις οι οποίες είναι: α) λόγω της επικοινωνίας μεταξύ δύο αλλόγλωσσων εθνών, στα όριά τους, β) λόγω της ανάμειξης δύο λαών, λ.χ. σε περίπτωση κατάκτησης, γ) λόγω μετανάστευσης ή γενικότερα μετακίνησης και εισαγωγής κατά την επάνοδο νέων αντικειμένων μαζί με τις ονομασίες τους, δ) λόγω του υψηλότερου πνευματικού ή τεχνολογικού πολιτισμού της Γ2 που καλύπτει κενά στη Γ1 (π.χ. το λεξιλόγιο από την Αγγλοαμερικάνικη) ε) λόγω άγνοιας φυσικών προϊόντων και κατά συνέπεια της ονομασίας των, που εισάγεται στη Γ1 ακόμη και από “βάρβαρες χώρες”, π.χ. *κακάο, καφές*” (*Γ. Χατζιδάκις*, 1915, σ. 104)¹⁶.

Η *Α. Αναστασιάδου-Συμεωνίδου* (1991, σ. 50) διακρίνει τους λόγους δανεισμού σε *δηλωτικούς ή αναγκαιούς*, δηλαδή υλικούς, οικονομικούς, πνευματικούς ή πολιτιστικούς λόγους, όπως οι παραπάνω περιπτώσεις δ) και ε) και σε *συνυποδηλωτικούς ή δάνεια πολυτελείας* (ψυχολογικούς λόγους)¹⁷.

Οι συνυποδηλωτικοί λόγοι είναι όταν η Γ1 δανείζεται από την Γ2 ένα νέο σημαίνον για σημαινόμενο που ήδη υπάρχει με άλλο σημαίνον. Πρόκειται για επιλογή που καθορίζεται από πολύπλοκους παράγοντες, μεταξύ των οποίων η πολιτιστική και γλωσσική συμπεριφορά παίζει πρωτεύοντα ρόλο. Ειδικότερα η Γ1 δανείζεται για ευφημιστικούς λόγους, π.χ. (*αποχωρητήριο | τουαλέτα*, < γαλλ. *toilette*, για να ανανεώσει το συναισθηματικό λεξιλόγιο της, επειδή οι λεξικές μονάδες που το απαρτίζουν χάνουν γρήγορα την αξία τους, π.χ. (*αγάπη μου! | ντάρλινγκ* < αγγλ. *darling*), για να δώσει υποβλητική αξία σε ένα προϊόν που διαφορετικά κινδυνεύει να θεωρηθεί ευτελές (π.χ. τη γλώσσα της διαφήμισης), για λόγους σνομπισμού, λ.χ. όταν ο ομιλητής θέλει να δείξει στους συνομιλητές του ότι μπορεί να χρησιμοποιήσει ένα κώδικα με γόητρο, π.χ. αντί για το νεοελληνικό *γεια!* χρησιμοποιεί τα: *ορεβουάρ!* < γαλλ. *Au revoir, μπάι μπάι* < αγγλ. *Bye bye... τσάο!* < ιταλ. *Ciao.....*¹⁸. Στο σημείο αυτό ο *Μάριος Πλωρίτης* (1985, σ. 182) σε εισήγησή του τονίζει: “Οι ανώτερες τάξεις περιφρονούν την ελληνική γλώσσα γενικά” και συνεχίζει: “Ο γλωσσικός λαϊκισμός” αγιάζει τον εντυπωσιασμό, που τόση πέραση έχει στον καιρό μας”¹⁹.

Ακόμη, ο *Η. Ζάννας* στο άρθρο του “Γλωσσική Πολυμορφία και Πολιτιστικές Βιομηχανίες” αναφέρει ότι η τεράστια ανάπτυξη των μέσων μαζικής επικοινωνίας μεταπολεμικά, η οποία περιλαμβάνει την παραγωγή και διακίνηση του βιβλίου, του καθημερινού και περιοδικού τύπου, τον κινηματογράφο, τα βιντεογράμματα και φωνογράμματα (δίσκοι, κασέτες κλπ.), δεν είναι άσχετη με τη γλωσσική πολυμορφία και το γλωσσικό δανεισμό. Σήμερα η κάθε γλώσσα–αλ-

λά κυρίως οι γλώσσες με περιορισμένη εμβέλεια—υφίστανται μια σοβαρή αλλοίωση λόγω της επίδρασης των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας που ορίζουν το λεξιλόγιο και αμβλύνουν το γλωσσικό αισθητήριο²⁰.

Ειδικότερα, στην Ελλάδα, σύμφωνα με τις απόψεις του δημοσιογράφου

Θ. Καρζή, τα αίτια που δημιούργησαν την εισβολή των ξένων λέξεων είναι:

- Οι εξελίξεις σε διάφορους τομείς της ζωής: τεχνολογία, τουρισμό, επιστημονικές—καλλιτεχνικές—αθλητικές ανταλλαγές, σπουδές πέρα από τα εθνικά σύνορα κ.ά
- Το γενικότερο κοσμοπολίτικο πνεύμα της εποχής μας, με την εύκολη αποδοχή ξενότροπων συνηθειών και λεκτικών σχημάτων (υπενθυμίζουμε τις λέξεις *ciao, merci, okay*).
- Η χρόνια πολιτιστική εξάρτηση της Ελλάδας, χώρας συνοριακά απόμακρης από την ευρωπαϊκή ήπειρο, κι όχι αποκλειστικά με τη γεωγραφική έννοια.
- Το πνεύμα σνομπισμού των ανώτερων κυρίως αστικών στρωμάτων, που οδηγεί σε έναν απαράδεκτο μιμητισμό—πιθηκισμό.
- Η απουσία καθοδηγητικών και προστατευτικών οργάνων της εθνικής γλώσσας, τουλάχιστο μέχρι και σήμερα από τον εθνικό γλωσσικό στίβο (**Θ. Καρζής**, 1995, σ. 198).